

Vårdnadshavares högläsning för sina yngre förskolebarn

En studie av användning av interaktiva strategier

Jannice Bygdén

Sandra Sjölund

Logopedprogrammet, Med fak, LiU, termin 8 (8LOA82)

Handledare: Inger Lundeborg Hammarström

Datum för inlämnad rapport: 2024-05-22

Caregivers' Book Reading Together with Their Preschoolers – A study of the use of interactive strategies

Abstract

Caregivers' reading aloud to their children at home greatly impacts children's development of language and literacy. Early experience of being read to also supports cognitive and socioemotional abilities. So called *joint book reading* refers to the use of strategies that leads to an increased level of interaction between the reader and the listener when reading aloud. It contributes more to the child's impressive and expressive language development than traditional reading aloud according to previous international research. The present study's aim was to examine caregivers' use of interactive strategies when reading aloud to their children between the ages of two and a half and four without any language difficulties. The participants consisted of 16 caregivers and their children (mean age 38.2 months) who were filmed during a reading session to analyze the caregivers' reading style through the observational tool "The Swedish Assessment of Caregiver Book Reading". An interview survey about the families' reading habits and screen time was then conducted. The data was analyzed through descriptive statistics and through a correlation analysis. The result of the observational tool showed that most caregivers used several interactive strategies during the reading session. In the result of the interview survey, it was for example noted that most caregivers read aloud to their child daily, the daily reading time varied and there were only a few caregivers who read literature for themselves during their spare time. One correlation was found between the result of the reading assessment and the families' reading habits and screen time. The conclusion of the present study is that the participating caregivers of children with typical language development tended to use several interactive strategies, which according to previous research supports children's language and literacy development. However, the results should not be generalized as representative for the whole population of Swedish caregivers of children in early preschool age due to few participants and a non-random selection of participants. The authors hope to contribute with knowledge of the importance of to not only read with one's child, but how to read for one's child to support their development of language and literacy.

Keywords: Reading aloud, reading style, interactivity, joint book reading, caregivers, reading habits and screentime

Sammanfattning

Vårdnadshavares högläsning för sina barn i hemmet har en betydande inverkan på barns språk- och litteracitetsutveckling. Tidig exponering för högläsning främjar även barns kognitiva och socioemotionella förmågor. Så kallad *gemensam bokläsning* innebär ett tillvägagångssätt vid högläsning som leder till en ökad interaktion mellan läsaren och lyssnaren. Det bidrar mer till barnets impressiva och expressiva språkutveckling än traditionell högläsning enligt tidigare internationell forskning. Syftet med föreliggande studie var att undersöka vårdnadshavares användning av interaktiva strategier vid bokläsning med sina barn i åldern två och ett halvt till fyra år utan språkliga svårigheter. Deltagarparen bestod av 16 vårdnadshavare och deras barn (medelvärde av ålder 38.2 månader) som filmades i en högläsningssituation för att analysera vårdnadshavarnas lässtil genom observationsverktyget "The Swedish Assessment of Caregiver Book Reading". Därefter genomfördes en enkätintervju om familjernas läs- och skärmvanor. Datan analyserades med deskriptiv statistik och korrelationsanalys. Resultatet av observationsverktyget visade att majoriteten av vårdnadshavarna använde ett flertal interaktiva strategier. I resultatet av den enkätbaserade intervjun noterades bland annat att majoriteten av vårdnadshavarna läste dagligen för sitt barn, att den dagliga lästiden varierade och att få vårdnadshavare läste skönlitteratur själva på fritiden. Enstaka samband mellan resultatet av läsbedömningen och familjernas läs- och skärmvanor noterades. Slutsatsen för föreliggande studie är att deltagande vårdnadshavare till barn med typisk språkutveckling tenderade att använda flera interaktiva strategier, vilket enligt tidigare internationell forskning gynnar barnets språk- och litteracitetsutveckling. Resultatet bör dock inte generaliseras som representativt för populationen svenska vårdnadshavare till barn i yngre förskoleåldern på grund av liten datamängd och ej slumpmässigt urval. Författarna hoppas bidra med kunskap om vikten av att inte bara läsa med sitt barn, utan även hur man läser med sitt barn för att gynna deras språk- och litteracitetsutveckling.

Nyckelord: Högläsning, lässtil, interaktivitet, gemensam bokläsning, vårdnadshavare, läs- och skärmvanor

Upphovsrätt

Detta dokument hålls tillgängligt på Internet – eller dess framtida ersättare – under 25 år från publiceringsdatum under förutsättning att inga extraordinära omständigheter uppstår.

Tillgång till dokumentet innebär tillstånd för var och en att läsa, ladda ner, skriva ut enstaka kopior för enskilt bruk och att använda det oförändrat för ickekommersiell forskning och för undervisning. Överföring av upphovsrätten vid en senare tidpunkt kan inte upphäva detta tillstånd. All annan användning av dokumentet kräver upphovsmannens medgivande. För att garantera äktheten, säkerheten och tillgängligheten finns lösningar av teknisk och administrativ art.

Upphovsmannens ideella rätt innefattar rätt att bli nämnd som upphovsman i den omfattning som god sed kräver vid användning av dokumentet på ovan beskrivna sätt samt skydd mot att dokumentet ändras eller presenteras i sådan form eller i sådant sammanhang som är kränkande för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

För ytterligare information om Linköping University Electronic Press se förlagets hemsida <http://www.ep.liu.se/>.

Copyright

The publishers will keep this document online on the Internet – or its possible replacement – for a period of 25 years starting from the date of publication barring exceptional circumstances.

The online availability of the document implies permanent permission for anyone to read, to download, or to print out single copies for his/hers own use and to use it unchanged for non-commercial research and educational purpose. Subsequent transfers of copyright cannot revoke this permission. All other uses of the document are conditional upon the consent of the copyright owner. The publisher has taken technical and administrative measures to assure authenticity, security and accessibility.

According to intellectual property law the author has the right to be mentioned when his/her work is accessed as described above and to be protected against infringement.

For additional information about the Linköping University Electronic Press and its procedures for publication and for assurance of document integrity, please refer to its www home page: <http://www.ep.liu.se/>.

Förord

Först vill vi rikta ett stort tack till alla deltagande vårdnadshavare och barn för ert engagemang och för er tid. Det har varit roligt och värdefullt att få ta del av era lässtunder. Vi vill även rikta ett varmt tack till vår handledare Inger Lundeborg Hammarström för förtroende, stöd och vägledning under arbetets gång. Ditt engagemang har varit ovärderligt. Ett tack riktas också till våra studiekamrater Jakob Uppvall och Filippa Carenbäck för givande samtal och god samordning vid datainsamlingen. Slutligen vill vi tacka varandra för fint samarbete och trevliga träffar.

Linköping i maj 2024

Jannice Bygdén och Sandra Sjölund

Deklaration av arbetsfördelning för uppsatsen

Författarna intygar att samtliga delar av föreliggande studie genomförts i nära samarbete och tar därmed likvärdigt ansvar för det som skrivits.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Läsning	2
2.1.1 Litteracitet.....	2
2.2 Högläsning för barn	2
2.3 Förskolebarns deltagande i läsaktiviteter	4
2.4 Vårdnadshavare som läsmodeller för sina barn.....	4
2.4.1 Avsaknad av högläsning i hemmet.....	5
2.5 En effektiv lässtil vid gemensam bokläsning	6
2.5.1 Interaktiva strategier	6
2.5.2 Läsarens förhållningssätt till boken	6
2.5.3 Utbildning i en effektiv lässtil	7
2.6 Metodbakgrund.....	8
2.6.1 Enkätbaserad strukturerad intervju.....	8
2.6.2 Observationsverktyg av läsarens beteende.....	8
3. Syfte	10
4. Metod.....	11
4.1 Urval och rekrytering.....	11
4.2 Undersökningsprocedur.....	11
4.3 Undersökningsmaterial	12
4.3.1 Boken	12
4.3.2 Enkät om familjens läs- och skärmvanor.....	12
4.4 Etiska överväganden.....	12
4.5 Analysmetod.....	13
4.5.1 Enkät om familjens läs- och skärmvanor.....	13
4.5.2 Observationsverktyg av läsarens beteende.....	13
4.5.3 Reliabilitetsbedömning av observationsverktyget	13
4.5.4 Korrelationsanalys.....	13
5. Resultat	15
5.1 Vårdnadshavares högläsning	15
5.2 Familjernas läs- och skärmvanor	17
5.2.1 Skärmtid.....	19

5.2.3 Fritextkommentarer	19
5.3 Samband mellan olika aspekter av lässtil och läs- och skärmvanor	19
5.3.1 Extratextuella samtal	19
5.3.2 Lästid	19
5.3.3 Läsbedömningens totala gradering	20
5.3.4 Skärmtid	20
6. Diskussion	21
6.1 Resultatdiskussion	21
6.1.1 Vårdnadshavarnas högläsning enligt läsbedömningen	21
6.1.2 Läs- och skärmvanor hos deltagande familjer	23
6.1.3 Samband mellan lässtil och läs- och skärmvanor	25
6.2 Metoddiskussion	25
6.3 Slutsats	26
6.4 Kliniska implikationer	26
6.5 Framtida studier	26
Referenslista	28
Bilagor	35

1. Inledning

Det finns stöd i tidigare forskning att exponering för högläsning stöttar förskolebarns språk- och litteracitetsutveckling (Mol et al., 2008; Dicaldo et al., 2022; Sloat et al., 2015; Collisson et al., 2016; Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2021; Inoue et al., 2018). Flera faktorer påverkar utfallet av högläsningen, exempelvis val av barnbok (Petrie et al., 2023), barnets intresse för högläsning (Adam & Barratt-Pugh, 2023), högläsningens frekvens (Storkel et al., 2019), lästid per tillfälle (Adam & Barratt-Pugh, 2023) och läsarens lässtil (Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2021; Dicaldo et al., 2022). Bokläsning med hög grad av interaktivitet har föreslagits vara en effektiv interventionsmetod för barn med språkliga svårigheter (Storkel et al., 2019, Roberts et al., 2019; Lavelli et al., 2019). Det har visats gynnsamt att rikta interventionen mot vårdnadshavare i hemmiljön, både avseende ökad läsfrekvens och utbildning i interaktiva strategier (Myrberg & Lundeborg Hammarström, 2023; Lavelli et al., 2019). Interventionsmetoderna behöver dock vidareutvecklas och främst behövs mer kunskap om vilka huvudsakliga komponenter som behövs för en god bokläsningsintervention med långsiktiga effekter (Myrberg & Lundeborg Hammarström, 2023; Storkel et al., 2019). I föreliggande studie undersöks lässtil och läs- och skärmvanor hos vårdnadshavare till yngre förskolebarn med typisk språkutveckling.

2. Bakgrund

2.1 Läsning

Synen på läsning och syftet med att vara läskunnig har varierat genom historien (Heimer, 2023). Idag är läsning viktig av flera olika skäl, särskilt då fler vardagsaktiviteter och yrkesutövanden än tidigare kräver en god läsförmåga. Europeiska unionen har listat nyckelkompetenser som ger förutsättningar för bland annat social delaktighet och ett aktivt medborgarskap, varav läs- och skrivkunnighet är en (EU, 2018). Vikten av läsning återspeglas även i de svenska läroplanerna, där sambandet mellan språk- och läsutveckling och lärande genom livet betonas (Skolverket 2018; Skolverket, 2022).

2.1.1 Litteracitet

Begreppet litteracitet innebär förmågan att läsa och skriva, men även att förstå symboler och språkliga uttryck, hur de används och hur man själv kan använda dem i samspel med andra (Pihlgren, 2019). Litteracitet handlar även om normer och värderingar gällande var, när och hur vi läser, skriver eller talar om text (Heimer, 2023). Utvecklingen av litteracitet sker genom hela livet och utvecklas i den vardagliga användningen av språket tillsammans med andra (Pihlgren, 2019; Dicaldo et al., 2022). Den initiala delen av litteracitetsutvecklingen innefattar tidigt språkrelaterat beteende och framväxande medvetenhet om hur man använder språket till att prata, läsa och skriva (Sloat et al., 2015). I föreliggande studie benämns denna fas som *framväxande litteracitet*, vilket är en översättning av det engelska begreppet *emergent literacy* som används i internationell forskning (Björklund, 2008).

2.2 Högläsning för barn

Högläsning innebär att läsa en bok för en eller flera personer, oavsett lyssnarens ålder eller läsförmåga (Noble et al., 2019). Den skapar en gemensam språkupplevelse (Noble et al., 2019; Heimer, 2023) och bildar en brygga mellan tal- och skriftspråk (Heimer, 2023). Högläsning för barn har en positiv effekt på barns ordkunskap (Dicaldo et al., 2022; Inoue et al., 2018; Grolig et al., 2019), ordmobilisering (Inoue et al., 2018), narrativ förmåga (Horowitz-Kraus & Hutton, 2018; Grolig et al., 2019) och grammatik (Logan et al., 2019; Grolig et al., 2019). Kärnan i högläsningens goda effekter tros vara den höga nivån av delad uppmärksamhet (Petrie et al., 2023; Noble et al., 2019). Delad uppmärksamhet innebär att barnet och den vuxna har uppmärksamhet på samma saker vid en gemensam aktivitet (Socialstyrelsen, 2022), vilket är en förutsättning för

bland annat ordförrådsutveckling och ordmobilisering (Petrie et al., 2023). I en högläsningssituation förekommer mer komplexa och mindre frekventa ord än i vardagliga samtal (Logan et al., 2019), och den kan även skapa samtal och interaktion bortom texten i boken (Mol et al., 2008). Enligt en svensk undersökning genomförd 2022 uppgav hälften av slumpmässigt utvalda vårdnadshavare till barn i åldern två till fyra år att de oftare pratar med sina barn om böcker än digitala medier, såsom internet, dataspel och filmer (Christofferson & Karlsson, 2023).

I en högläsningssituation möter barnet skriftspråket och får interagera med text, bilder och symboler (Heimer, 2023). Det ger ett tillfälle för den vuxne och barnet att prata om den tryckta texten (Simmons et al., 2023; Han & Neuharth-Pritchett, 2015). Tidig högläsning har visats stödja framtida litteracitet i form av god läsförståelse (Inoue et al., 2018) och fungera som ett tillfälle att samtala kring kopplingen mellan bokstav, *grafem*, och ljud, *fonem* (Simmons et al., 2023). Tidig kontakt med böcker grundar en förståelse för bokhantering, såsom att boken bläddras från sida till sida, vilket kan ses när små barn härmar vuxnas läsbeteende (Pihlgren, 2019). Att delta i högläsning främjar även barnets förståelse för hur berättelser är uppbyggda och att det finns en röd tråd. Anderson och medarbetare visade i en studie (2019) att barn som blir lästa för också är bättre på att själva formulera sammanhängande berättelser med en god berättandestruktur. Högläsning har rapporterats ha betydelse för utveckling av socioemotionella färdigheter, visuell bearbetning och exekutiva förmågor (Horowitz-Kraus & Hutton, 2018) genom att barnets tänkande och fantasi stimuleras (Pihlgren, 2019). Lässtunden är dock inte bara en rent pedagogisk aktivitet, utan kan också fylla andra viktiga funktioner för familjer, såsom att fungera som grund för dagliga rutiner (Hall et al., 2018). Positiva effekter har även noterats i form av minskad stress hos vårdnadshavaren och att hjälpa vårdnadshavaren att knyta an till sitt barn (Canfield et al., 2020).

Det finns flera tillvägagångssätt vad gäller högläsning för barn (Noble et al., 2019). Traditionellt har den inneburit att läsaren läser bokens text högt för barnet som förväntas vara tyst och lyssna (Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2021). Forskning om olika bokläsningsmetoder visar att bokläsning som innehåller hög nivå av interaktion mellan läsaren och barnet verkar bidra mer till barnets impressiva och expressiva språkutveckling än traditionell högläsning (Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2021; Dicaldo et al., 2022; Roberts et al., 2005). Det finns flera olika metoder som leder till ökad interaktion, såsom dialogisk bokläsning, interaktiv bokläsning och delad bokläsning (Noble et al., 2019). I föreliggande studie används begreppet *gemensam bokläsning* som ett paraplybegrepp för att beskriva ett tillvägagångssätt vid högläsning som leder till en hög grad av interaktion mellan läsaren och lyssnaren.

2.3 Förskolebarns deltagande i läsaktiviteter

I läroplanen för svensk förskola (Lpfö 18) poängteras att varje barn ska ges förutsättningar att utveckla sin kommunikativa förmåga, sitt intresse för skriftspråk och berättelser samt förståelse av symboler och begrepp (Skolverket, 2018). I en studie av Nasiopoulou och medarbetare (2023) framkom att kvaliteten på förutsättningarna för språkutveckling och framväxande litteracitet varierade mycket mellan de 153 deltagande svenska förskolorna, vilket indikerar en variation mellan Sveriges förskolor. Bokläsning prioriterades inte i verksamheterna och förskolepedagogerna använde sällan böcker med barnen, varken för att uppmuntra barnen till bokläsning eller för att främja kontakt med skrivet språk (Nasiopoulou et al., 2023). Förskolepedagogerna tenderade i stället att i vardagliga aktiviteter fokusera på att utöka barnets ordförråd och uppmuntra till verbal språkanvändning. Liknande resultat har setts i en australiensisk studie som visade variation mellan förskolor avseende antal bokläsningssessioner och lästid per tillfälle, där lästiden varierade mellan en halv till 22 minuter med en genomsnittlig tid på fem och en halv minut (Adam & Barratt-Pugh, 2023).

Oavsett förutsättningarna för språkutveckling och framväxande litteracitet i förskolan, bör barnets vårdnadshavare ta ett särskilt ansvar för att stimulera barnets språk- och litteracitetsutveckling i hemmet (Roberts et al., 2005). En svensk enkätundersökning har visat att barns dagliga deltagande i läsaktiviteter i hemmet ökade mellan 2018 och 2022, efter att dessförinnan successivt ha minskat sedan 2012 (Andersson, 2023). Enligt vårdnadshavare till två- till fyraåringar deltog barnen till och med oftare i dagliga läsaktiviteter 2022 i jämförelse med 2012. År 2022 exponerades drygt hälften av barnen för läsaktiviteter dagligen. Åtta procent av barnen exponerades aldrig för läsning, vilket är en minskad andel sedan tidigare undersökning. Flickor tenderade att delta i läsaktiviteter i högre grad än pojkar. Enligt 58 procent av vårdnadshavarna till två- till fyraåringarna uppskattades tiden för läsaktiviteter vara mindre än en timme per dag och enligt 26 procent var tiden mellan en och två timmar per dag (Andersson, 2023). Myrberg och Lundeborg Hammarström (2023) visade att medelvärdet för högläsning per dag hos vårdnadshavare till barn med språkliga svårigheter var drygt elva minuter per dag. Av deltagande 135 familjer uppgav elva procent att de inte läste alls för sina barn (Myrberg & Lundeborg Hammarström, 2023).

2.4 Vårdnadshavare som läsmodeller för sina barn

Redan under det första levnadsåret samlar barnet erfarenheter inför kommande språk-, läs- och skrivinlärning genom kontakt med berättelser och texter (Anderson et al., 2019). Vårdnadshavare

har en primär roll att stimulera sina barns språk och framväxande litteracitet (Dicataldo et al., 2022; Roberts et al., 2005), genom aktiviteter såsom gemensam bokläsning, gemensam lek och sagoberättande (Dicataldo et al., 2022; Sloat et al., 2015; Collisson et al., 2016; WHO, 2020), men även sång, rim, ramsor och ordlekar (Pihlgren, 2019). Tidiga språk- och litteracitetsfrämjande aktiviteter främjar utvecklingen av språk och litteracitet, som är en förutsättning för en god framtida skolgång och akademiska prestationer (Sloat et al., 2015). En kvalitativ språk- och litteracitetsmiljö i hemmet har visats vara den starkaste prediktorn för barnets språk och litteracitet (Roberts et al., 2005), men har även visats ha en skyddande roll för små barn med biologiska riskfaktorer för sen språkutveckling (Collisson et al., 2016).

Vårdnadshavare som värdesätter läsning för sig själva, gör också det för sina barn (Tambyraja et al., 2017). I en studie om pappors läsvanor har det visats att pappor som själva läser i stort sett dagligen också läser mer för sina barn jämfört med pappor med lägre läsfrekvens (Swain et al., 2017). I studien framkom även att några pappor trodde att deras egen uppskattning av läsning påverkade barnets syn på böcker (Swain et al., 2017). Svenska Statistikmyndigheten redovisade resultatet av en undersökning genomförd 2022 som visar att bokläsning minskar hos den vuxna befolkningen och att 40 procent av populationen inte hade läst böcker på fritiden någon gång under de senaste tolv månaderna (Statistikmyndigheten, 2023). Av den vuxna befolkningen läser kvinnor mer än män, äldre mer än yngre och högutbildade mer än lågutbildade. I en annan svensk undersökning genomförd 2022, uppgav 63 procent av slumpmässigt utvalda vårdnadshavare till barn i två- till fyraårsåldern att de själva upplever sig tillbringa för lite tid åt att läsa böcker eller tidningar (Christofferson & Karlsson, 2023).

2.4.1 Avsaknad av högläsning i hemmet

Forskning visar att vårdnadshavares utbildningsnivå och inkomst förutsäger frekvens av högläsning med sina barn i hemmet (Anderson et al., 2019). Taylor och medarbetare (2016) visade att även faktorer såsom socialt stöd, vårdnadshavarnas psykiska och fysiska hälsa, intellektuell förmåga och attityder kan påverka högläsningens frekvensen i hemmet. Vårdnadshavare kan behöva prioritera att ägna tid åt annat (Taylor et al., 2016). Enligt Swain och medarbetare (2017) uppgav drygt hälften av de deltagande papporna i deras studie att den vanligaste anledningen till att de inte läste med sina barn var att de kom hem sent från jobbet. Vidare är en lustfylld lässtund en motivation för att fortsatt läsa med sina barn (Preece & Levy, 2020). När vårdnadshavare upplever att barn uppskattar lässtunder, är de mer motiverade att fortsätta med bokläsningstillfällen.

Det har även föreslagits att avsaknad av läsaktiviteter kan bero på att lästiden konkurrerar med den ökade skärmanvändningen (Dore et al., 2020). Den svenska barnläkarföreningen publicerade nya rekommendationer 2023 gällande skärmtid för barn upp till fem års ålder på grund av skärmtidens negativa konsekvenser på bland annat språkutveckling, kognition, syn och sömn (Svenska Barnläkarföreningen, 2023). De nya rekommendationerna är att barn under två år inte bör ha någon skärmtid alls och att barn mellan två och fem år bör ha maximalt en timme skärmtid per dag. Det har setts viss positiv påverkan på språkutvecklingen vid pedagogiska program för barn över två års ålder. Denna positiva utveckling kräver dock att barnet samtalar med en vuxen om innehållet i de pedagogiska programmen, vilket då kan jämföras med en bok enligt barnläkarföreningen (Svenska Barnläkarföreningen, 2023).

2.5 En effektiv lässtil vid gemensam bokläsning

2.5.1 Interaktiva strategier

Interaktiva strategier är strategier som läsaren har utöver att läsa bokens text för en ökad interaktion, såsom att ställa öppna frågor, utöka barnets yttranden (Lavelli et al., 2019), använda gester, mimik, ögonkontakt, dramatiska pauser eller röstvariation (McGee & Schickedanz, 2007). Dessa strategier tenderar att öka barnets engagemang och verbala delaktighet i samband med högläsning och påverka barnets grad av intresse (Lavelli et al., 2019; McGee & Schickedanz, 2007). Westlund (2012) menade att en god högläsare bör utveckla bokinnehållet och knyta an till barnets egna erfarenheter. Läsaren bör uppmuntra barnet till att ställa frågor och själv ställa frågor om bokens innehåll så att barnet får möjlighet att både reflektera kring egna erfarenheter och tolka bokens innehåll (Westlund, 2012).

2.5.2 Läsarens förhållningssätt till boken

Den goda läsaren använder boken på olika sätt för att stötta barnet i att utveckla förmågan att förstå och tolka texter (Pihlgren, 2019). En effektiv lässtund har föreslagits bestå av bokintroduktion, bokläsning och avslutande samtal om texten (Pihlgren, 2019; McGee & Schickedanz, 2007). Bokintroduktion skapar en förförståelse för vad boken kommer att handla om, exempelvis genom att presentera och samtala om bokens framsida och titel, för att barnet enklare ska tillägna sig berättelsen (McGee & Schickedanz, 2007). Avslutande samtal om boken syftar till att reflektera över boken och stötta barnet att dra slutsatser om texten genom frågor såsom “vad skulle ha hänt om...?” eller “var det något speciellt du gillade i boken?” (Pihlgren, 2019; McGee & Schickedanz, 2007). Detta ökar barnets förståelse för berättelsen och ger möjligheter för barnet att delta i

språkfrämjande och analytiska samtal (McGee & Schickedanz, 2007). Om boken läses igen kan barnet ta en mer aktiv roll genom sin tidigare kunskap om bokens innehåll. McGee och Schickedanz (2007) föreslår därför att samma bok bör läsas flera gånger vid olika tillfällen för att mer effektivt gynna barnets förståelse och ordförråd.

Läsaren bör även ta i beaktande vilken bok som läses av olika skäl, exempelvis vilka nya samtalsämnen som boken kan inspirera till (Pihlgren, 2019). För de minsta barnen är det även extra viktigt att välja böcker som barnet kan känna igen sig i. Bergman Deitcher och medarbetare (2019) visade att vårdnadshavare tenderar att ta hänsyn till sina egna och barnets preferenser gällande illustrationer och bokens språk vid val av böcker. De fann även att vårdnadshavarna reflekterade kring syftet med läsningen, såsom att lära sitt barn ett socioemotionellt budskap eller bidra till barnets språk- och litteracitetsförmåga. I en studie fann Petrie och medarbetare (2023) skillnader i samtal beroende på typ av barnbok. Vårdnadshavarna producerade en högre grad av uppmaningar och var mer lyhörda för barnets yttranden vid läsning av bilderböcker än vid läsning av textböcker (Petrie et al., 2023). Bilderböcker ökade barnets delaktighet och språkproduktion och därmed även interaktionen i högläsningstunden. Slutligen är det viktigt att ha en bok som intresserar barnet och skapar en läsglädje för en gynnsam lässtund (Pihlgren, 2019).

2.5.3 Utbildning i en effektiv lässtil

Till följd av läsningens positiva effekter har flera läsfrämjande program tagits fram för att öka läsvanor hos barn (Heimer, 2023). I en systematisk litteraturstudie av Sloat och medarbetare (2015) framkommer att vårdnadshavare bör ansvara för att förse barn, särskilt fram till fyraårsåldern, med stöd och program som främjar framväxande litteracitet och framtida läskunnighet. Flera program som syftar till att öka tiden vårdnadshavare tillbringar till läsning med sina barn har visats ge positiva och goda resultat. Utbildning som inkluderar att lära vårdnadshavare interaktiva strategier vid högläsning har visats vara mer effektiva för barnets språk- och litteracitetsutveckling än program som enbart uppmuntrar vårdnadshavare till att utöka läsfrekvensen med traditionell högläsning (Dicataldo et al., 2022). Detta kan bero på att vårdnadshavares tidigare erfarenheter och redan etablerad högläsning i hemmet är en god grund till att lära sig ytterligare strategier och bibehålla dessa (Timperley et al., 2022). I Sverige rekommenderar barnhälsovårdscentralen gemensam bokläsning för att stimulera kommunikations- och språkutvecklingen hos barn under de första två levnadsåren (Socialstyrelsen, 2022). På uppdrag av regeringen år 2014 tog kulturrådet initiativ till en nationell läsfrämjande satsning och startade projektet Bokstart i Sverige (Rånlund et al., 2020). Idag pågår projektet på flera håll i Sverige och är en samverkan mellan folk- och regionbibliotek,

barnhälsovård, förskoleverksamhet och logopedi i syfte att stimulera små barns språk- och litteracitetsutveckling. Några vanliga metoder inom projektet är läshörnor, gruppträffar och bokpåsar. På flera logopedmottagningar i Sverige ges interventionsmetoden "Läs på recept" till vårdnadshavare till barn med språkliga svårigheter (Region Gävleborg, u.å.). Metoden syftar till att lära vårdnadshavare gemensam bokläsning och bidra med råd kring läsning, vilket har givit positiva resultat på familjernas läsvanor och barnens språkliga förmåga (Region Gävleborg, u.å.; Myrberg & Lundeborg Hammarström, 2023). I en studie av Dicaldo och medarbetare (2022) framkom att vårdnadshavare som har erhållit intervention som fokuserar på användningen av interaktiva strategier har uppvisat längre lästillfällen i genomsnitt och högre läsfrekvens jämfört med kontrollgrupp. Dessa interventioner riktade till vårdnadshavare har visat god och långvarig effekt med relativt enkla insatser, vilket tyder på att vårdnadshavare tenderar att ändra sitt beteende när de är medvetna om vad de kan göra för att stötta sitt barns utveckling (Dicaldo et al., 2022; Inoue et al., 2018).

2.6 Metodbakgrund

2.6.1 Enkätbaserad strukturerad intervju

En strukturerad intervju innebär att de ställda frågorna är förutbestämda och ställs på samma sätt till alla deltagare för att kunna jämföra svaren (Engström & Juuso, 2023). Svaren kan anges med en gradering på en ordinalskala, vilket innebär att det inte finns numeriskt lika avstånd mellan de olika svarsalternativen, men en viss ordning som kan rangordnas (Billhult, 2023).

2.6.2 Observationsverktyg av läsarens beteende

Det finns få standardiserade observationsverktyg för att bedöma högläsning för barn (Pentimonti et al., 2021). Ett observationsverktyg är Systematic Assessment of Book Reading, SABR (Justice et al., 2010). SABR utvecklades för att bedöma lärares läsbeteenden vid lästillfällen i klassrum. Flera av SABR:s komponenter är relevanta för analys av läsares beteende, men verktyget anses inte fullständigt för att undersöka läsbeteende hos vårdnadshavare till barn i yngre förskoleåldern vid högläsning i en naturalistisk kontext. Utifrån detta ansågs det nödvändigt att utveckla ett nytt observationsverktyg inspirerat av SABR. Verktyget utformades parallellt inom ramen för ett icke-publicerat pågående forskningsprojekt av Inger Lundeborg Hammarström och Karin Myrberg avseende bokläsningsintervention för barn med språkstörning, i vilken videofilmer av gemensam bokläsning kodas och vårdnadshavares interaktion och beteenden studeras. Detta observationsverktyg, "The Swedish Assessment of Caregiver Book Reading", består av åtta

kategorier; introduktion av läsning, läsposition, engagemang, extratextuella samtal, samspel relaterat till läsning, expansion av ord, prat om bok/text/bokstäver/språkljud samt sammanfattning av boken/annan avslutande kommentar. Respektive kategori graderas mellan ett och fyra, där en högre siffra innebär ett beteende med högre grad av interaktivitet. I observationsverktyget noteras även total lästid inklusive för- och efterprat om boken eller läsaktiviteten.

3. Syfte

Föreliggande studie syftar till att undersöka vårdnadshavares användning av interaktiva strategier vid bokläsning med sina barn i åldern två och ett halvt till fyra år utan språkliga svårigheter.

Frågeställningar:

- Hur sker vårdnadshavarnas högläsning?
- Hur ser läs- och skärmvanorna ut i deltagande familjer?
- Föreligger det något samband mellan resultaten från läsbedömningen och familjernas läs- och skärmvanor?

4. Metod

Föreliggande studie har genomförts parallellt med ytterligare ett examensarbete inom ramen för logopedi vid Linköpings universitet med titeln “Yngre förskolebarns engagemang under vårdnadshavares högläsning”. Totalt fyra logopedstudenter har ansvarat för datainsamlingen och samtliga har haft tillgång till datan. Analys av materialet har skett separat utifrån olika forskningsfrågor inom respektive examensarbete.

4.1 Urval och rekrytering

Deltagarna i projektet rekryterades inom Östergötlands län, Kalmar län, Värmlands län, Örebro län och Blekinge län med strävan efter geografisk spridning och med hänsyn till tillgänglighet. Deltagarna rekryterades genom ett informationsblad, se bilaga 1, som skickades ut till 53 förskolor inom Östergötlands län, Kalmar län och Örebro län, vilka kunde förmedla det vidare till vårdnadshavare. Rekrytering skedde även genom personliga kontakter och via sociala medier. Genom personliga kontakter sattes även informationsbladet upp på en barn- och ungdomsmottagning och ett par barnhälsovårdscentraler i Kalmar län. Inklusionskriterierna för medverkande var att de skulle vara vårdnadshavare och deras barn i åldern 30 till 47 månader. Exklusionskriterierna för medverkande barn var att de hade en funktionsnedsättning som kunde påverka språkutvecklingen eller en pågående eller tidigare kontakt med logoped eller hörselvård. Exklusionskriterierna formulerades i syfte att samla kunskap om hur högläsning sker tillsammans med barn med typisk utveckling. För att säkerställa att deltagarna uppfyllde kriterierna ombads de fylla i kompletterande frågor inkluderade i informations- och samtyckesblankett, se bilaga 2.

I detta projekt deltog totalt 16 deltagarpar bestående av en vårdnadshavare och ett barn. Nio av 16 vårdnadshavare hittade projektet via personliga kontakter, fyra genom informationsbladet och tre genom sociala medier. Barnen, tio flickor och sex pojkar, var mellan 32 och 47 månader gamla (medelvärde 38.2 månader, standardavvikelse 4.9). Av vårdnadshavarna var tolv kvinnor och fyra män. Samtliga deltagare talade svenska.

4.2 Undersökningsprocedur

Vårdnadshavarna ombads välja tid och plats för datainsamling som passade dem. De informerades om att gärna välja platsen med hänsyn till var högläsning vanligtvis sker. All datainsamling, med undantag för två, genomfördes i deltagarnas hem. De flesta deltagarparen filmades sittandes i en soffa. Övriga platser för lässtunden var säng, fåtölj, pall och golv. Vårdnadshavarna ombads att

läsa boken *Pinos dagbok* tillsammans med sina barn. Boken tillhandahölls av ansvariga för arbetet och vårdnadshavarna hade ej i förväg kännedom om vilken bok som skulle läsas. Vårdnadshavarna uppmuntrades att läsa som de typiskt gör vid högläsning. Högläsningssituationen filmades med videokameran Sony Handycam HDR-CX450. I majoriteten av tillfällena närvarade enbart vårdnadshavaren och barnet i rummet. Efter högläsningen genomfördes en strukturerad intervju med enkätfrågor kring familjens läs- och skärmvanor. Undersökningen tog totalt cirka 15 minuter, varav själva högläsningen utgjorde cirka 5 minuter.

4.3 Undersökningsmaterial

4.3.1 Boken

Boken *Pinos dagbok* är 14 sidor lång och har färgglada illustrationer (Pils et al., 2019). Den riktar sig till barn i yngre förskoleåldern och består av korta fraser, vilket gör den lättläst.

4.3.2 Enkät om familjens läs- och skärmvanor

Enkäten om familjens läs- och skärmvanor bestod av sex frågor med flervalsalternativ, samt utrymme för eventuella kommentarer. Enkäten valdes eftersom samma enkät användes i interventionsstudien av Myrberg och Lundeborg Hammarström (2023), vilket skapade möjligheten att jämföra föreliggande studies resultat med resultatet från vårdnadshavare till barn med språkliga svårigheter. Frågorna berörde läsfrekvens, lästid, barnets intresse för bokläsning, upplevelse av att hitta passande böcker, barnets skärmtidsfrekvens, barnets dagliga skärmtid, biblioteksbesök och vårdnadshavarens egna läsvanor. Frågor kring barnets dagliga skärmtid inkluderade en uppdelning mellan Ipad/tv-spel/telefon och tv.

4.4 Etiska överväganden

Vårdnadshavarna som deltog i projektet fick information kring projektets övergripande planering, syfte, metod, följder och risker som forskningen kunde komma att medföra genom en informations- och samtyckesblankett, se bilaga 2. De informerades även om att deltagandet var frivilligt och att de hade rätt att avbryta deltagandet. Ett skriftligt samtycke erhöles av samtliga vårdnadshavare. Samtyckesblanketterna, observationsverktygen och enkäterna om läsvanor sparas i fem år vid enheten för logopedi, institutionen för biomedicinska och kliniska vetenskaper, vid Linköpings universitet. Under projektiden lagrades videoklippen på minneskort, och raderades efter slutförd studie. För att bevara deltagarnas anonymitet tilldelades varje deltagarpar ett kodnummer där kodnyckeln sparades separat från observationsverktyg och på lösenordskyddade

datorer. Resultatet presenteras på gruppnivå och inga enskilda resultat kan spåras. Projektet “Interaktiv bokläsning för barn med avvikande tal- och språkutveckling: effekter av en läsintervention”, lett av Karin Myrberg och Inger Lundeborg Hammarström är etikprövat med diarienummer 2023-00605-01 enligt en tilläggsansökan till Swedish Ethical Review Authority, No. 2019–04828. Föreliggande studie redovisas skriftligt i ett examensarbete och diskuteras vid ett seminarium vid Linköpings universitet.

4.5 Analysmetod

4.5.1 Enkät om familjens läs- och skärmvanor

Svaren på de 16 enkäterna sammanställdes och bearbetades med deskriptiv statistik i Microsoft Excel. Fritextkommentarer sammanställdes och användes som kvalitativ data i resultatet.

4.5.2 Observationsverktyg av läsarens beteende

De 16 videofilmerna analyserades av författarna med observationsverktyget “The Swedish Assessment of Caregiver Book Reading”. Författarna genomförde en konsensusbedömning där båda parterna analyserade samma film vid samma tillfälle. Resultatet sammanställdes och bearbetades med deskriptiv statistik i Microsoft Excel. Medelvärde och standardavvikelse för observationsverktygets kategorier beräknades. Studiens handledare genomförde en separat bedömning för analys av interbedömarreliabiliteten.

4.5.3 Reliabilitetsbedömning av observationsverktyget

Interbedömarreliabilitet av observationsverktyget bedömdes mellan författarna och föreliggande studies handledare. Interbedömarreliabiliteten beräknades på 100 procent av datan inom respektive kategori. Till följd av ordinaldata med icke-numerisk ranking genomfördes viktad Cohens kappa (Fleiss & Cohen, 1973) i Windows SPSS version 29. Ett p-värde <0.05 betraktades som statistiskt signifikant. Vid analys noterades kategorierna visa ett signifikant κ -värde med en spridning mellan 0.38 och 1. Bedömningarnas totala gradering hade signifikant förhållandevis god interbedömarreliabilitet ($\kappa=0.56$, $p<0.001$).

4.5.4 Korrelationsanalys

För att undersöka samband mellan kategorierna i observationsverktyget och enkäten om familjernas läs- och skärmvanor genomfördes en korrelationsanalys. Till följd av ordinaldata användes den icke-parametriska statistiska metoden Spearmans rangkorrelation mellan variablerna. Korrelationsanalysen gjordes i Windows SPSS version 29. Ett p-värde <0.05

betraktades som statistiskt signifikant. För att bedöma styrkan på korrelationskoefficienten användes Cohens riktlinjer (Cohen, 1988).

5. Resultat

5.1 Vårdnadshavares högläsning

En sammanställning av läsbedömningens medelvärden och standardavvikelser för de åtta kategorierna presenteras i tabell 1 och tabell 2. Kategorierna graderades mellan ett och fyra, där en högre siffra indikerar högre grad av interaktion och/eller interaktiva strategier vid fler tillfällen.

I kategorin *läsintröduktion* var medelvärdet 3.13 (standardavvikelse 1.05), se tabell 1. För referens innebär grad tre att vårdnadshavaren gör två av följande: introducerar läsningen med en kommentar, visar framsidan på boken och/eller läser titeln. De flesta vårdnadshavarna (12 av 16) introducerade läsningen med en kort kommentar, exempelvis “kom, nu ska vi läsa”. Det var 13 vårdnadshavare som visade framsidan på boken och nio som läste titeln för barnet. Kategorin *läsposition* erhöU det högsta medelvärdet av alla kategorier (3.88, standardavvikelse 0.33). Totalt 14 av 16 vårdnadshavare hade en god läsposition som gynnade delad uppmärksamhet med sitt barn, exempelvis att barnet satt i vårdnadshavarens knä. Resterande två vårdnadshavare hade en ganska god läsposition som möjliggjorde någon delad uppmärksamhet. Inom kategorin *engagemang* var medelvärdet 2.81 (standardavvikelse 0.73), där grad tre innebär att vårdnadshavaren gör två av följande: varierar intonationen, använder gester eller använder dramatisering. Alla 16 vårdnadshavare varierade sin intonation under läsningen. Fyra vårdnadshavare använde gester och nio använde sig av dramatisering i samband med läsningen. I kategorin *extratextuellt samtal* var medelvärdet 2.44 (standardavvikelse 1.06). Det framkom att tre vårdnadshavare inte gav några extratextuella kommentarer alls, sju vårdnadshavare gav en till tre extratextuella kommentarer och två vårdnadshavare gav fyra eller fler kommentarer. Fyra av vårdnadshavarna gav fyra eller fler kommentarer samt relaterade till barnets rutiner, hemmiljö eller händelser, vilket motsvarade grad fyra i kategorin.

Tabell 1. Medelvärde och standardavvikelse i respektive kategori vid läsbedömningen del 1

	Läs- intröduktion	Läsposition	Engagemang	Extratextuellt samtal*
Medelvärde	3.13	3.88	2.81	2.44
Standardavvikelse	1.05	0.33	0.73	1.06

*Kommentarer/samtal utanför bokens text relaterade till bokens innehåU.

Vidare framkom ett medelvärde på 3.31 i kategorin *samspel relaterat till bokläsningen* (standardavvikelse 0.92), se tabell 2. Fem av vårdnadshavarna gav barnet en till tre frågor

relaterade till boken eller utvecklade barnets yttranden och en vårdnadshavare gav fyra eller fler exempel på detta. Tio vårdnadshavare gav fyra eller fler frågor relaterade till boken samt minst en utveckling av barnets yttranden. Inom kategorin *expansion av ordförråd* var medelvärde 2.06 (standardavvikelse 0.43), varav 14 vårdnadshavare pekade och benämnde saker som förekom i boken. Två av vårdnadshavarna förklarade ett ord och en vårdnadshavare uttryckte en synonym. En vårdnadshavare benämnde inte och gav heller inga förklaringar till ord eller synonymer. De två sista kategorierna i observationsverktyget var de kategorier som erhöll lägst medelvärde, *prat om text/fonologi/böcker* (1.75, standardavvikelse 0.43) och *boksummering/avslutande kommentar* (1.19, standardavvikelse 0.39). Vårdnadshavaren erhöll grad två vid *prat om text/fonologi/böcker* om en av följande gjordes: pratar om delar av boken/bokhantering, pratar om bokstäver/språkljud eller rimmar. De flesta av vårdnadshavarna (14 av 16) pratade om delar av boken eller bokhantering, vilket involverade att berätta att boken var slut. Ingen av vårdnadshavarna pratade om bokstäver, språkljud eller rimmade. Då vårdnadshavarna hade läst boken i sin helhet var det en vårdnadshavare som gav en egen åsikt om boken, två som frågade om barnets åsikt kring boken och ingen som gav en kort summering av boken. Slutligen var det 13 vårdnadshavare som inte gav en avslutande summering eller kommentar.

Tabell 2. Medelvärde och standardavvikelse i respektive kategori vid läsbedömningen del 2

	Samspel relaterat till läsningen	Expansion av ordförråd	Prat om text/ fonologi/ böcker	Bok- summering/ avslutande kommentar
Medelvärde	3.31	2.06	1.75	1.19
Standardavvikelse	0.92	0.43	0.43	0.39

Under läsbedömningen framkom att vårdnadshavarnas grad av interaktivitet varierade, se standardavvikelse i tabell 1 och tabell 2. De största variationerna mellan vårdnadshavarna återfinns i kategorierna *extratextuellt samtal*, *läsintroduktion*, och *samspel relaterat till bokläsningen*.

Den totala graderingen som framkom vid läsbedömningen ses i tabell 3. Möjlig maximal total gradering var 32. Spridningen mellan deltagarna var mellan 13 och 26 med ett medelvärde på 20.56 (standardavvikelse 3.00). Den totala lästiden återfinns likaså i tabell 3. Spridningen mellan deltagarna var mellan 1.06 och 3.80 minuter med ett medelvärde på 2.20 minuter (standardavvikelse 0.80 minuter). Fyra vårdnadshavare valde på begäran från barnet att läsa boken

två gånger under undersökningen. Läsbedömningen, inklusive bedömning av lästid, genomfördes då enbart på den första läsningen för att jämföra resultaten likvärdigt.

Tabell 3. Medelvärde och standardavvikelse för total gradering och lästid från läsbedömningen

	Total gradering	Lästid (minuter)
Spridning	13.00-26.00	1.06-3.80
Medelvärde	20.56	2.20
Standardavvikelse	3.00	0.80

5.2 Familjernas läs- och skärmvanor

Majoriteten av vårdnadshavarna läste dagligen för sitt barn (11 av 16) och upplevde att barnen visade stort intresse för bokläsning (12 av 16). Lästiden per tillfälle sträckte sig mellan fem och 30 minuter med ett medelvärde på 19,5 minuter (standardavvikelse 9.23 minuter). Avseende att hitta passande böcker till lässtunderna upplevde nio av vårdnadshavarna att det var mycket lätt och ingen av deltagarna uppgav att det var mycket svårt. Drygt en tredjedel besökte aldrig biblioteket med sitt barn. Vårdnadshavarnas egna läsvanor varierade, men majoriteten (11 av 16) uppgav att de aldrig läste skönlitteratur på fritiden. Resultatet från vårdnadshavarnas subjektiva upplevelse av familjernas läs- och skärmvanor inom respektive kategori återfinns i tabell 4 och tabell 5.

Tabell 4. Familjernas läs- och skärmvanor, antal (%), $n = 16$

	Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 3	Alternativ 4	Alternativ 5	Alternativ 6
Frekvens av gemensam bokläsning	Aldrig 0	1–3 gångar per månad 1 (6.3%)	1–2 gångar per vecka 1 (6.3%)	3–4 gångar per vecka 1 (6.3%)	5–6 gångar per vecka 2 (12.5%)	Dagligen 11 (68.8%)
Barnets intresse för bokläsning	Inget intresse 0	Visst intresse 1 (6.3%)	Intresse 3 (18.8%)	Stort intresse 12 (75%)		
Upplevelse av att hitta passande böcker	Mycket svårt 0	Lite svårt 2 (12.5%)	Lätt 5 (31.2%)	Mycket lätt 9 (56.3%)		
Biblioteksbesök	Aldrig 5 (31.2%)	1–3 gångar per år 3 (18.8%)	1–3 gångar per månad 8 (50%)	1–3 gångar per veckan 0		
Vårdnads- havarens läsvanor	Aldrig 11 (68.8%)	1–3 gångar per månad 2 (12.5%)	1–2 gångar per vecka 0	3–4 gångar per vecka 1 (6.3%)	5–6 gångar per vecka 0	Dagligen 2 (12.5%)
Barnets skärmtids- frekvens	Aldrig 1 (6.3%)	1–3 gångar per månad 0	1–2 gångar per vecka 0	3–4 gångar per vecka 0	5–6 gångar per vecka 1 (6.3%)	Dagligen 14 (87.5%)

Tabell 5. Spridning, medelvärde och standardavvikelse av läs- och skärmtid (minuter)

	Lästid per tillfälle	Skärmtid per dag (Ipad/TV- spel/telefon)	Skärmtid per dag (TV)	Total skärmtid per dag
Spridning	5.00–30.00	0–120.00	0–150.00	0–180.00
Medelvärde	19.50	39.06	44.06	83.13
Standardavvikelse	9.23	39.14	41.58	49.71

5.2.1 Skärmtid

Fjorton av vårdnadshavarna (87.5%) uppgav att barnet hade daglig skärmtid, dock noterades en variation i skärmtid per dag med ett resultat upp till tre timmar, se tabell 5. Medelvärdet för total skärmtid per dag var 83.13 minuter (standardavvikelse 49.71 minuter) vilket motsvarar en timme och 23 minuter. Det återfanns ett högre medelvärde för tv-tid per dag (medelvärde 44.06 minuter, standardavvikelse 41.58) än tid för Ipad/tv-spel/telefon (medelvärde 39.06, standardavvikelse 39.14).

5.2.3 Fritextkommentarer

Vid nio av 16 intervjuenkäter noterades fritextkommentarer som sammanställdes. En av vårdnadshavarna berättade att de läser flera gånger dagligen för sitt barn. Två vårdnadshavare berättade att barnet gärna läser samma bok flera gånger under en period. En vårdnadshavare berättade att barnet själv väljer vilken bok som ska läsas genom att hämta den för att initiera lässtunden. Två av vårdnadshavarna uppgav att de köper begagnade barnböcker och två av vårdnadshavarna berättade att de brukar hitta passande böcker genom bokpåsar som tillgodoses av förskola eller bibliotek. Vidare upplevde en vårdnadshavare att det var svårt att hitta böcker som både intresserar barnet och har ett mer komplext språk. Två av vårdnadshavarna berättade att de själva läser någon bok av skönlitteratur på fritiden per år, en vårdnadshavare lyssnar ibland på ljudböcker och en uppgav att man läste mer skönlitteratur innan man fick barn. Avseende skärmtid uppgav två av vårdnadshavarna att tv ofta är på i bakgrunden medan barnet gör en annan aktivitet och en annan vårdnadshavare berättade att skärmtid ibland används som en belöning.

5.3 Samband mellan olika aspekter av lässtil och läs- och skärmvanor

Nedan presenteras resultatet från korrelationsanalysen mellan samtliga kategorier ur läsbedömningen och enkäten om familjernas läs- och skärmvanor.

5.3.1 Extratextuella samtal

Läsbedömningens kategori *extratextuella samtal* uppvisade stark korrelation med kategorierna *läsposition* ($r_s=0.56$, $p=0.023$) samt *samspel relaterat till läsning* ($r_s=0.52$, $p=0.04$).

5.3.2 Lästid

Lästid vid läsbedömningen uppvisade signifikant stark korrelation till läsbedömningens kategorier *extratextuellt samtal* ($r_s=0.69$, $p=0.003$), *samspel relaterat till läsning* ($r_s=0.84$, $p < 0.001$),

expansion av ordförråd ($r_s=0.56$, $p=0.025$) och läsbedömningens totala gradering ($r_s=0.84$, $p<0.001$). Inga övriga signifikanta samband mellan lästid vid läsbedömningen och familjernas läs- och skärmvanor kunde ses, dock fanns en måttlig negativ nästan signifikant korrelation mellan skärmfrekvens och lästid vid läsbedömningen ($r_s=-0.49$, $p=0.055$).

5.3.3 Läsbedömningens totala gradering

Signifikanta starka korrelationer mellan läsbedömningens totala gradering och kategorierna *engagemang* ($r_s=0.54$, $p=0.031$), *extratextuellt samtal* ($r_s=0.73$, $p=0.001$), *samspel relaterat till läsning* ($r_s=0.73$, $p=0.001$) och *expansion av ordförråd* ($r_s=0.66$, $p=0.006$) noterades.

5.3.4 Skärmtid

Vid korrelationsanalys noteras negativ signifikant stark korrelation mellan barnets dagliga totala skärmtid och familjens biblioteksbesök ($r_s=-0.56$, $p=0.02$). En ytterligare signifikant stark korrelation återfanns mellan läsbedömningens kategori *engagemang* och total skärmtid per dag ($r_s=0.63$, $p=0.008$).

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med föreliggande studie var att undersöka olika aspekter av högläsning hos vårdnadshavare till barn i åldern två och ett halvt till fyra år utan språkliga svårigheter för att samla kunskap inför framtida forskning om gemensam bokläsning som interventionsmetod för barn med språkliga svårigheter. Deltagande vårdnadshavare tenderade att använda sig av en medelhög grad av interaktiva strategier i sin lässtil, med ett medelvärde på 20.56 av maximalt 32. De vanligaste strategierna var läsintroduktion, frågor och utökande av barns yttrande. Det var dock få vårdnadshavare som expanderade barnets ordförråd genom synonymer eller förklaring av ord eller pratade om text, bokstäver, fonologi eller böcker. Detta kan möjligen bero på att vårdnadshavarna tenderar att uppmuntra barnen till att använda verbal kommunikation snarare än att främja kontakt med skriftspråket, likt resultatet bland svenska förskolepedagoger (Nasiopoulou et al., 2023). Resultatet bör dock inte generaliseras som representativt för populationen svenska vårdnadshavare till barn i yngre förskoleåldern på grund av liten datamängd och ej slumpmässigt urval av deltagare.

6.1.1 Vårdnadshavarnas högläsning enligt läsbedömningen

Föreliggande studies första frågeställning behandlade hur vårdnadshavare läser för sina små förskolebarn. Resultatet av läsbedömningen visar att majoriteten av vårdnadshavarna hade en god läsposition som möjliggjorde delad uppmärksamhet och introducerade barnet för lässtunden genom att exempelvis visa framsidan av boken. Resultatet från kategorin läsintroduktion är intressant då en introduktion till lässtunden föreslagits vara en del av en effektiv lässtund genom att skapa en förförståelse kring innehållet (Pihlgren, 2019; McGee & Schickedanz, 2007) och ge barnet bättre möjligheter att tillägna sig bokens innehåll (McGee & Schickedanz, 2007). I föreliggande studie noteras att majoriteten av vårdnadshavarna använde strategin extratextuella samtal, vilket tyder på att vårdnadshavarna tenderar att använda lässtunden som ett tillfälle för samtal bortom boken, som Mol och medarbetare (2008) förespråkar. Vårdnadshavare som använde denna interaktiva strategi hade även en ökad tendens att ha en god läsposition och samspel relaterat till läsning. Vidare använde samtliga vårdnadshavare interaktiva strategier såsom intonation, gester och dramatisering för att öka barnets engagemang i högläsningssituationen. Detta kan anses vara tecken på en gynnsam lässtil, då tidigare studier visat att gester och röstjusteringar är interaktiva strategier som ökar barnets engagemang och verbala delaktighet (McGee & Schickedanz, 2007). Utöver detta noterar författarna även att vårdnadshavarna tenderade att

använda mimik, ögonkontakt och dramatiska pauser, vilket också kan vara gynnsamma strategier för att öka barnets engagemang (McGee & Schickedanz, 2007), även om detta inte inkluderades i det aktuella observationsverktyget. Vidare ställde en majoritet av vårdnadshavarna frågor och utvecklade barnets yttranden, vilket är i linje med Westlunds (2012) uppfattning om vad som kännetecknar en god högläsare. Läsaren bör enligt Westlund (2012) även relatera till barnets egna erfarenheter, vilket i föreliggande studie framkommer att enbart sex vårdnadshavare gjorde. Efter bokläsningen har avslutande samtal föreslagits vara en del av en effektiv lässtund (Pihlgren, 2019; McGee & Schickedanz, 2007). Det avslutande samtalet ämnar förse barnet med en möjlighet att dra slutsatser om bokens innehåll eller delta i andra språkfrämjande och analytiska samtal, vilket få vårdnadshavare initierade enligt resultatet för den aktuella studien.

Samtal om den tryckta texten kan vara språk- och litteracitetsfrämjande strategier vid gemensam bokläsning (Heimer, 2023; Simmons et al., 2023; Han & Neuharth-Pritchett, 2015). Enligt resultatet i den aktuella studien använder få vårdnadshavare lässtunden som ett tillfälle för detta, vilket möjligen kan bero på att vårdnadshavarna tyckte att barnen var för små för denna typ av samtal. Det var dock ett flertal av vårdnadshavarna som påtalade att boken var slut, vilket kan ses som en metod för att främja barnets narrativa förmåga, genom förståelse för bokhantering och berättelsestruktur (Pihlgren, 2019). Slutligen var det få vårdnadshavare i föreliggande studie som förklarade ord eller uttryckte synonymer, vilket kan tänkas bero på att bokens text innehåller förhållandevis enkla ord. Vid de enstaka tillfällena som vårdnadshavarna förklarade ord eller uttryckte synonymer var det främst i samband med extratextuella samtal. Detta bekräftar återigen att en interaktiv lässtil kan leda till språkstimulerande samtal bortom texten (Mol et al., 2008).

I föreliggande studie noteras ett starkt samband mellan lästid och vårdnadshavarnas användning av extratextuellt samtal, samspel relaterat till läsningen, expansion av ordförråd samt läsbedömningens totala gradering. Detta är ett resultat som överensstämmer med vad Dicaldo och medarbetare (2022) kom fram till i sin studie, att lästillfällena blir längre då vårdnadshavare använder interaktiva strategier. Resultatet av lästid vid läsbedömningen i föreliggande studie uppvisar ett lägre medelvärde än vad vårdnadshavarna uppgav i samband med den enkätbaserade intervjun. Detta kan möjligen grundas i att vårdnadshavarna läser i ett annat syfte i vardagliga sammanhang, vid en annan tidpunkt eller att de väljer att läsa en annan typ av bok. Vårdnadshavarnas användning av interaktiva strategier i vardagen kan påverkas av detta.

6.1.2 Läs- och skärmvanor hos deltagande familjer

Den andra frågeställningen i den aktuella studien behandlade hur läs- och skärmvanorna såg ut hos deltagande familjer i syfte att undersöka om dessa kunde ha ett samband med användningen av interaktiva strategier. Det finns stöd i tidigare forskning om vikten av en främjande läsmiljö i hemmet (Dicataldo et al., 2022; Roberts et al., 2005; Collisson et al., 2016), vilken involverar både läsfrekvens och lässtil (Dicataldo et al., 2022; Lavelli et al., 2019). I föreliggande studie uppgav elva av de 16 deltagande vårdnadshavarna att de läser dagligen för sitt barn, vilket är ett något högre resultat än vad Andersson (2023) visade i sin undersökning där drygt hälften av vårdnadshavare till barn i två- till fyraårsåldern uppgav att barnet deltar i läsaktivitet dagligen. Likaså uppgav ingen av deltagande vårdnadshavare att de inte läser för sitt barn, medan Andersson (2023) visade en andel på åtta procent. För barn med språkliga svårigheter var andelen vårdnadshavare som aldrig läser för sina barn elva procent enligt tidigare studie (Myrberg & Lundeberg Hammarström, 2023), vilket är en högre siffra både jämfört med föreliggande studie och Anderssons (2023) studie. Skillnaden kan tänkas bero på att vårdnadshavare som läser mer för sitt barn har en större tendens att delta i en studie om högläsning. Det har sedan 2018 setts en ökning av barns deltagande i läsaktiviteter, efter att tidigare sjunkit sedan 2012 (Andersson, 2023). Denna ökning kan potentiellt ha skapats av samhälleliga läsfrämjande insatser och tillgänglig information om högläsningens positiva effekter, såsom rekommendationer från barnhälsovårdscentralen (Socialstyrelsen, 2022) eller projektet Bokstart (Rånlund et al., 2020). Vid fortsatta insatser kan andelen barn som deltar i läsaktivitet tänkas öka, särskilt då vårdnadshavare tenderar att ändra sitt beteende när de vet hur de kan stötta sitt barns utveckling på bästa vis (Dicataldo et al., 2022; Inoue et al., 2018). Det finns dock flera faktorer som kan påverka läsfrekvens i hemmet (Anderson et al., 2019; Taylor et al., 2016). En viktig orsak till att fortsätta med gemensam bokläsning i hemmet är att barnet uppskattar lässtunden (Preece & Levy, 2020). I resultatet av den aktuella studien framkommer att tolv av vårdnadshavarna upplevde att deras barn har ett stort intresse för bokläsning. Således ses en tendens i föreliggande studie att vårdnadshavare till barn med typisk utveckling dels läser frekvent med sitt barn, dels att de upplever att barnen uppskattar lässtunden vilket i sin tur kan leda till en ökad läsfrekvens (Preece & Levy, 2020).

Tiden vårdnadshavare spenderar på läsaktivitet varierar (Andersson, 2023; Myrberg & Lundeberg Hammarström, 2023). Faktorer som påverkar lästiden kan vara exempelvis typ av barnbok (Petrie et al., 2023) eller, som visas i den aktuella studien, användningen av interaktiva strategier. Lästiden är dock inte det viktigaste vid utvecklingen av barnets språkliga och litterära förmåga, utan *hur*

man läser och interagerar med sitt barn (Şimşek & Işıkoğlu Erdoğan, 2021; Dicataldo et al., 2022; Roberts et al., 2005; Petrie et al., 2023). I föreliggande studie uppskattar vårdnadshavarna att de läser mellan fem minuter och en halvtimme per tillfälle, vilket kan jämföras med Adam och Barratt-Pughs studie (2023) där förskolepedagogernas lästid varierade mellan en halv och 22 minuter. I Myrberg och Lundeborg Hammarströms (2023) studie framkom att medelvärdet för lästid per dag var drygt elva minuter för barn med språkliga svårigheter. I den aktuella studien är medelvärdet för lästid per tillfälle däremot drygt 19 minuter. Denna skillnad i lästid kan bero på användningen av interaktiva moment i lässtunden.

Skillnader i lästid kan också bero på skillnader i skärmtid (Dore et al., 2020). I föreliggande studie visas att det är vanligare att barnet har daglig skärmfrekvens än daglig läsfrekvens, vilket överensstämmer med resultaten i Myrberg och Lundeborg Hammarströms (2023) studie av vårdnadshavare till barn med språkliga svårigheter. Trots detta angav vårdnadshavarna i Christofferson och Karlssons studie (2023) att de oftare samtalade med barnet om böcker än digitala medier. I den aktuella studien uppskattas barnens dagliga skärmtid till drygt en timme och 23 minuter per dag, vilket är en högre tid än rekommenderad skärmtid för barn i två- till femårsåldern (Svenska Barnläkarföreningen, 2023). Det är dock väsentligt att beakta den stora variationen, vilket talar för att mängden skärmtid, likt lästid, varierar mellan olika familjer. Föreliggande studies resultat visar även att barn med högre skärmtid hade färre biblioteksbesök, vilket kan tänkas innebära att skärmtiden upptar tid för språkstimulerande läsaktiviteter. Det kan även tänkas bero på att vårdnadshavare till barn med högre skärmtid hittar passande barnböcker på ett annat sätt än via biblioteket. Trots det upplevde en majoritet av deltagande vårdnadshavare att det var mycket lätt att hitta passande böcker till lässtunden med sitt barn.

Resultatet i tidigare studier visar att vårdnadshavare som själva läser och värdesätter läsning läser mer för sina barn (Tambyraja et al., 2017; Swain et al., 2017). I resultatet för föreliggande studie framkommer att elva av vårdnadshavarna aldrig läste skönlitteratur på fritiden. I denna andel inkluderas dock två vårdnadshavare som uppgav att de läste någon bok per år, om dessa utesluts är det i stället nio av deltagarna som aldrig läste skönlitteratur, alltså mer än hälften. Detta är en något högre siffra än den statistikmyndigheten presenterade 2023 som anger att 40 procent av den vuxna befolkningen inte hade läst böcker på fritiden under det senaste året. Det kan kanske förklaras av att man tenderar att läsa mindre när man har barn i förskoleåldern. Christofferson och Karlsson (2023) visade att 63 procent av vårdnadshavare till två- till fyraåringar upplever sig tillbringa för lite tid åt att läsa böcker eller tidningar. Det går dock inte heller att bekräfta eller

utesluta att deltagarnas läsfrekvens beror på kön, utbildningsnivå eller ålder, vilket kan ha en inverkan på vuxnas läsvanor (Statistikmyndigheten, 2023), eftersom några frågeställningar kring dessa faktorer inte involveras i föreliggande studie.

6.1.3 Samband mellan lässtil och läs- och skärmvanor

Föreliggande studies tredje och sista frågeställning var om det föreligger något samband mellan resultaten från läsbedömningen och familjernas läs- och skärmvanor. I den aktuella studien noteras en positiv korrelation mellan graden av engagemang och skärmtid, vilket innebär att vårdnadshavare till barn med högre skärmtid i högre utsträckning använde gester, dramatisering och varierade sin intonation vid läsbedömningen. Inga övriga signifikanta korrelationer mellan läsbedömningen och läs- och skärmvanorna noteras.

6.2 Metoddiskussion

Deltagarantalet i föreliggande studie var förhållandevis lågt trots att informationsblad, se bilaga 1, spreds geografiskt fördelat över tre län samt publicerades på sociala medier. Det låga deltagarantalet kan delvis bero på det snäva åldersspannet. Det förekom även att intresserade deltagare ställde in undersökningstillfället på grund av sjukdom, med ett totalt bortfall på fem personer. Personer som är intresserade av att delta i en studie av föreliggande studies karaktär kan ha ett stort intresse för just bokläsning. Deltagarna som rekryterades via personliga kontakter hade kunnat vara positiva till att delta på grund av den personliga relationen till författarna samt påverkas av en större vetskap om logopedi i allmänhet och därmed syftet med studien. Resultatet återspeglar alltså inte ett slumpmässigt urval av hela svenska populationen av vårdnadshavare till yngre förskolebarn och därav bör det inte generaliseras.

I föreliggande studie fanns en strävan efter att samla in datan i en så naturalistisk kontext som möjligt. Det är dock inte möjligt att helt återskapa en fullständigt naturalistisk kontext. Högläsningssituationen videofilmades, vilket möjligen kan leda till nervositet eller ett ändrat beteende hos både barn och vårdnadshavare, även om de var ensamma i rummet. Hänsyn togs inte heller till vilken tid på dygnet som lässtunden vanligtvis sker, vilket också kan tänkas ha en inverkan på resultatet. Samtliga undersökningar skedde dagtid, trots att det är vanligt att högläsning sker i samband med att barnet ska sova på kvällen, vilket flera vårdnadshavare uppgav. Slutligen kan barnboken ha en inverkan på resultatet. Boken *Pinos dagbok* valdes eftersom den är skriven för det aktuella åldersspannet. Den redogör även för vardagliga rutiner, vilket antogs kunna associeras till barnets erfarenheter såsom Pihlgren (2019) menade är särskilt viktigt vid högläsning

med små barn. En bilderbok med korta textfragment tenderar även att generera att vårdnadshavaren yttrar fler kommentarer som gynnar barnets delaktighet (Petrie et al., 2023). Några vårdnadshavare kommenterade att boken var kort, vilket kan tyda på att de läser andra typer av böcker i vanliga fall.

6.3 Slutsats

Barn utvecklar sitt språk genom interaktion med sin omgivning, varför det är positivt att vårdnadshavare använder interaktiva strategier vid högläsning. Resultatet för föreliggande studie visar att deltagande vårdnadshavare till barn med typisk språkutveckling tenderar att använda en medelhög användning av interaktiva strategier, vilket författarna menar tyder på att vårdnadshavarna har en förhållandevis god lässtil. I klinisk verksamhet kan föreliggande studies resultat vara vägledande för utbildning av interaktiva strategier vid gemensam bokläsning. På grund av litet och ej helt representativt urval bör inte resultatet generaliseras som representativt för populationen svenska vårdnadshavare till barn i yngre förskoleåldern. Resultatet bör i stället tolkas som riktgivande.

6.4 Kliniska implikationer

Föreliggande studie kan bidra med kunskap om att det inte bara är viktigt *att* man läser, utan även *hur* man läser. När kliniskt arbetande logopeder rekommenderar högläsning som språkstimulerande aktivitet till barn med språkliga svårigheter bör de ta hänsyn till läsfrekvens, lästid och även lässtil. Hur och när man läser för sitt barn varierar både mellan och inom individer. Det är viktigt att man som kliniker samtalar med vårdnadshavare om hur högläsningen sker och inte bara att den sker, i syfte att skapa en så gynnsam lässtund som möjligt.

6.5 Framtida studier

Föreliggande studie syftade till att samla in kunskap avseende vårdnadshavares högläsning med sina yngre förskolebarn ur ett lässtilsperspektiv. I framtida studier bör man utöka deltagargruppens storlek, och urvalet bör vara mer slumpmässigt för ett mer representativt resultat. Det vore intressant att ta hänsyn till faktorer såsom yrke, utbildningsnivå, kön eller attityder hos vårdnadshavaren då det finns stöd i tidigare internationell forskning om sådana samband med läsvanor (Anderson et al., 2019; Taylor et al., 2016; Swain et al., 2017). Den aktuella studien saknar även flerspråkiga deltagare, vilka bör inkluderas i framtida studier för ett mer tillförlitligt resultat av lässtil hos vårdnadshavare i Sverige. Vidare vore det intressant att undersöka hur olika

typer av barnböcker ger olika utfall av högläsning i fråga om interaktiva moment i lässtunden i en kvantitativ studie, vilket har studerats i tidigare internationell forskning (Petrie et al., 2023).

Referenslista

- Adam, H., & Barratt-Pugh, C. (2023). Book sharing with young children: A study of book sharing in four Australian long day care centres. *Journal of Early Childhood Literacy*, 23(3), 348–373. DOI: 10.1177/1468798420981745
- Anderson, K. L., Atkinson, T. S., Swaggerty, E. A., & O'Brien, K. (2019). Examining relationships between home-based shared book reading practices and children's language/literacy skills at kindergarten entry. *Early Child Development and Care*, 189(13), 2167-2182. DOI: 10.1080/03004430.2018.1443921
- Andersson, Y. (2023). *Småungar & medier 2023. En statistisk undersökning av medianvändningen bland barn i åldern 0–8 år.* (ISSN: 2001–6840). Statens medieråd. https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar-och-medier/smaungar-och-medier-2023_anpassad.pdf
- Bergman Deitcher, D., Aram, D., & Adar, G. (2019). Book selection for shared reading: Parents' considerations and researchers' views. *Journal of Early Childhood Literacy*, 19(3), 291–315. DOI: 10.1177/1468798417718236
- Billhult, A. (2023). Enkäter. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination.* (3 uppl., s.127–139). Studentlitteratur.
- Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet: små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan.* [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/18674/gupea_2077_18674_1.pdf;jse
- Canfield, C. F., Miller, E. B., Shaw, D. S., Morris, P., Alonso, A., & Mendelsohn, A. L. (2020). Beyond language: Impacts of shared reading on parenting stress and early parent–child relational health. *Developmental psychology*, 56(7), 1305. DOI: 10.1037/dev0000940
- Christofferson, J., & Karlsson, M. (2023). *Föräldrar & medier 2023. En statistisk undersökning av föräldrars uppfattningar om barn och medier.* (ISSN: 2001–6840). Statens medieråd. https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar-och-medier/foraldrar-medier-2023_anpassad.pdf

- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2 uppl.). Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Collisson, B. A., Graham, S. A., Preston, J. L., Rose, M. S., McDonald, S., & Tough, S. (2016). Risk and protective factors for late talking: An epidemiologic investigation. *The Journal of pediatrics*, 172, 168-174. DOI: 10.1016/j.jpeds.2016.02.020
- Dicataldo, R., Rowe, M. L., & Roch, M. (2022). “Let’s Read Together”: A Parent-Focused Intervention on Dialogic Book Reading to Improve Early Language and Literacy Skills in Preschool Children. *Children*, 9(8), 1149. DOI: 10.3390/children9081149
- Dore, R. A., Logan, J., Lin, T. J., Purtell, K. M., & Justice, L. (2020). Characteristics of children’s media use and gains in language and literacy skills. *Frontiers in Psychology*, 11, 2224. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.02224
- Engström, Å., & Juuso, P. (2023). Kvalitativ forskningsintervju. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination*. (3 uppl., s. 151–164). Studentlitteratur.
- Europeiska unionen (EU). (2018). Rådets rekommendation av den 22 maj 2018 om nyckelkompetenser för livslångt lärande. *Europeiska unionens officiella tidning*. 2018/C189/01. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01))
- Fleiss J., & Cohen J. (1973). The equivalence of weighted kappa and the intraclass correlation coefficient as measures of reliability. *Educational and Psychological Measurement*, 33, 613-619. DOI: 10.1177/001316447303300309
- Grolig, L., Cohrdes, C., Tiffin-Richards, S. P., & Schroeder, S. (2019). Effects of preschoolers’ storybook exposure and literacy environments on lower level and higher level language skills. *Reading and Writing*, 32(4), 1061-1084. DOI: 10.1007/s11145-018-9901-2
- Hall, M., Levy, R., & Preece, J. (2018). “No-one would sleep if we didn’t have books!”: Understanding shared reading as family practice and family display. *Journal of Early Childhood Research*, 16(4), 363–377. DOI: 10.1177/1476718X18809389

- Han, J., & Neuharth-Pritchett, S. (2015). Meaning-related and print-related interactions between preschoolers and parents during shared book reading and their associations with emergent literacy skills. *Journal of Research in Childhood Education*, 29(4), 528–550. DOI: 10.1080/02568543.2015.1073819
- Heimer, M. (2023). *Leda läsfrämjande: om barns och elevers läsning och hur den kan utvecklas*. Studentlitteratur.
- Horowitz-Kraus, T., & Hutton, J. S. (2018). Brain connectivity in children is increased by the time they spend reading books and decreased by the length of exposure to screen-based media. *Acta paediatrica*, 107(4), 685–693. DOI: 10.1111/apa.14176
- Inoue, T., Georgiou, G. K., Parrila, R., & Kirby, J. R. (2018). Examining an extended home literacy model: The mediating roles of emergent literacy skills and reading fluency. *Scientific Studies of Reading*, 22(4), 273–288. DOI: 10.1080/10888438.2018.1435663
- Justice, L. M., Zucker, T. A., & Sofka, A. E. (2010). *Systematic assessment of book reading: SABR manual*. Columbus, OH: The Ohio State University College of Education and Human Ecology.
- Lavelli, M., Barachetti, C., Majorano, M., Florit, E., Brotto C., & Miotello, P. (2019). Impacts of a shared book-reading intervention for Italian-speaking children with developmental language disorder. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 54(4), 565–579. DOI: 10.1111/1460-6984.12460
- Logan, J., Justice, L., Yumus, M., & Chaparro-Moreno, L. (2019). When children are not read to at home: The million word gap. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 40(5), 383–386. DOI: 10.1097/DBP.0000000000000657
- McGee, L. M., & Schickedanz, J. A. (2007). Repeated interactive read-alouds in preschool and kindergarten. *The reading teacher*, 60(8), 742–751. <https://doi.org/10.1598/RT.60.8.4>
- Mol, S., Bus, A., De Jong, M., & Smeets, D. (2008). Added value of dialogic parent–child book readings: A meta-analysis. *Early education and development*, 19(1), 7–26. DOI: 10.1080/10409280701838603

- Myrberg, K., & Lundeberg Hammarström, I. (2023). An evaluation of a prescribed joint book reading intervention for preschool children with speech, language and communication needs. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 25(5), 645–655. DOI: 10.1080/17549507.2022.2115137
- Nasiopoulou, P., Mellgren, E., Sheridan, S., & Williams, P. (2023). Conditions for children's language and literacy learning in Swedish preschools: Exploring quality variations with ECERS-3. *Early Childhood Education Journal*, 51(7), 1305–1316. DOI: 10.1007/s10643-022-01377-4
- Noble, C., Sala, G., Peter, M., Lingwood, J., Rowland, C., Gobet, F., & Pine, J. (2019). The impact of shared book reading on children's language skills: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 28, 100290. DOI: 10.1016/j.edurev.2019.100290
- Pentimonti, J. M., Bowles, R. P., Zucker, T. A., Tambyraja, S. R., & Justice, L. M. (2021). Development and validation of the Systematic Assessment of Book Reading (SABR-2.2). *Early childhood research quarterly*, 55, 201-213.
- Petrie, A., Robert, M. A. Y. R., Fei, Z. H. A. O., & Montanari, S. (2023). Parent-child interaction during storybook reading: wordless narrative books versus books with text. *Journal of Child Language*, 50(1), 104-131. DOI: 10.1017/S0305000921000763
- Pihlgren, A. (2019). *Högläsning*. Skolverket.
<https://larportalen.skolverket.se/api/resource/P03WCPLAR076856>
- Pils, E., Norelid, A., & Andersson, K. (2019). *Pinos dagbok*. Pinolek.
- Preece, J., & Levy, R. (2020). Understanding the barriers and motivations to shared reading with young children: The role of enjoyment and feedback. *Journal of Early Childhood Literacy*, 20(4), 631-654. DOI: 10.1177/1468798418779216
- Region Gävleborg. (u.å.). *Läs på recept – Metodbeskrivning*.
<https://www.regiongavleborg.se/globalassets/samverkanswebben/utveckling-samverkan/sociala-investeringar/las-pa-recept/las-pa-recept---metodbeskrivning.pdf>
<https://www.regiongavleborg.se/globalassets/samverkanswebben/utveckling-samverkan/sociala-investeringar/las-pa-recept/las-pa-recept---metodbeskrivning.pdf>

- Roberts, J., Jergens, J., & Burchinal, M. (2005). The role of home literacy practices in preschool children's language and emergent literacy skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 48(2), 345-345.
- Roberts, M. Y., Curtis, P. R., Sone, B. J., & Hampton, L. H. (2019). Association of parent training with child language development: A systematic review and meta-analysis. *JAMA pediatrics*, 173(7), 671-680. DOI: 10.1001/jamapediatrics.2019.1197
- Rånlund, A., Segerström, A., & Strandberg, R. (2020). *Bokstart i Sverige* (artikelnummer 978-91-87583-52-0). Statens kulturråd.
<https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/bokstart-i-sverige.pdf>
- Simmons, F. R., Soto-Calvo, E., Adams, A. M., Francis, H. N., Patel, H., & Giofrè, D. (2023). Examining Associations Between Preschool Home Literacy Experiences, Language, Cognition And Early Word Reading: Evidence From A Longitudinal Study. *Early Education and Development*, 34(1), 152–180. DOI: 10.1080/10409289.2021.2003623
- Şimşek, Z., & Işıkoğlu Erdoğan, N. (2021). Comparing the effects of different book reading techniques on young children's language development. *Reading and Writing*, 34(4), 817–839. DOI: 10.1007/s11145-020-10091-9
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>
- Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>
- Sloat, E. A., Letourneau, N. L., Joschko, J. R., Schryer, E. A., & Colpitts, J. E. (2015). Parent-mediated reading interventions with children up to four years old: a systematic review. *Issues in comprehensive pediatric nursing*, 38(1), 39–56. DOI: 10.3109/01460862.2014.983279

- Socialstyrelsen. (2022). *Stödja och stimulera kommunikations- och språkutveckling bland barn 0 till 2 år* (artikelnummer 2022-3-7794). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-3-7794.pdf>
- Statistikmyndigheten SCB. (30 oktober 2023). *Varannan man läser inte böcker på fritiden*. <https://www.scb.se/pressmeddelande/varannan-man-laser-inte-bocker-pa-fritiden/>
- Storkel, H. L., Komesidou, R., Pezold, M. J., Pitt, A. R., Fleming, K. K., & Romine, R. S. (2019). The impact of dose and dose frequency on word learning by kindergarten children with developmental language disorder during interactive book reading. *Language, speech, and hearing services in schools*, 50(4), 518-539. DOI: 10.1044/2019_LSHSS-VOIA-18-0131
- Svenska Barnläkarföreningen. (27 november 2023). *Svenska Barnläkarföreningens rekommendationer gällande digitala medier för barn, 0-5 år*. Barnläkarföreningen. https://www.barnlakarforeningen.se/wp-content/uploads/2023/11/Barnlakarforeningen_till_professionen_nov2023-HA_UA.pdf
- Swain, J., Cara, O., & Mallows, D. (2017). ‘We occasionally miss a bath but we never miss stories’: Fathers reading to their young children in the home setting. *Journal of Early Childhood Literacy*, 17(2), 176-202. DOI: 10.1177/1468798415626635
- Tambyraja, S. R., Schmitt, M. B., Farquharson, K., & Justice, L. M. (2017). Home literacy environment profiles of children with language impairment: associations with caregiver-and child-specific factors. *International journal of language & communication disorders*, 52(2), 238-249. DOI: 10.1111/1460-6984.12269
- Taylor, C. L., Zubrick, S. R., & Christensen, D. (2016). Barriers to parent–child book reading in early childhood. *International Journal of Early Childhood*, 48, 295-309. DOI: 10.1007/s13158-016-0172-2
- Timperley, S., Schaughency, E., Riordan, J., Carroll, J., Das, S., & Reese, E. (2022). Tender shoots: effects of a preschool shared book reading preventive intervention on parent–child reading and parents’ involvement in the first year of school. *School Mental Health*, 14(2), 238-253. DOI: 10.1007/s12310-022-09505-6

Westlund, B. (2012). *Att undervisa i läsförståelse: lässtrategier och studieteknik* (2 uppl.). Natur & Kultur.

World Health Organization (WHO). (2020). *Improving early childhood development: WHO guideline* (978 92 4 0 002098 6). World Health Organization.

<https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/331306/9789240002098-eng.pdf?sequence=1>

Bilagor

Bilaga 1. Informationsblad

Läs tillsammans och bidra med kunskap!

Vi söker just nu deltagare till två examensarbeten inom logopedi vid Linköpings universitet. Är du vårdnadshavare till ett barn i åldern 2,5 – 4 år och vill vara en del av något unikt och meningsfullt? Då har du chansen att delta i våra spännande examensarbeten om gemensam bokläsning!

Vad handlar det om? Vi undersöker gemensam bokläsning mellan vårdnadshavare och deras små barn. Genom att delta i våra studier kan du hjälpa oss att förstå hur dessa värdefulla stunder ser ut.

Hur går det till? Deltagandet är enkelt och roligt och tar cirka 10 minuter.

Vi kommer att be dig och ditt barn att läsa en kort bok tillsammans.

Kontakta oss på sansj741@student.liu.se

Vänliga hälsningar,
Filippa Carenbäck, Jakob Uppvall,
Jannice Bygdén och Sandra Sjölund

Handledda av Inger Lundeberg Hammarström
(inger.lundeborghammarstrom@liu.se)

Information till dig som deltagare i examensarbeten om högläsning vid medicinska fakulteten, Linköpings universitet

Vi vill fråga dig om du vill delta i två examensarbeten som genomförs av studenter vid Linköpings universitet. I det här dokumentet får du mer information om upplägget och om vad det innebär att delta.

Projekttitlar

En utvärdering av vårdnadshavares högläsning för sina yngre förskolebarn

En utvärdering av yngre förskolebarns engagemang under vårdnadshavares högläsning

Vad är det för examensarbete och varför vill vi att du ska delta?

Vi är fyra studenter som studerar på logopedprogrammet vid Linköpings universitet. Logopeder arbetar bland annat med barn som har tal- och språkproblem. I arbetet med dessa barn ingår gemensam bokläsning som en behandlingsmetod. Det behövs dock mer kunskaper om högläsning för barn utan språkliga svårigheter och vi kommer inom ramen för våra två examensarbeten att samla sådan kunskap. Vi behöver därför komma i kontakt med familjer som har barn i treårsåldern som är villiga att delta i vår undersökning. Därför vänder vi oss till dig för att fråga om du och ditt barn vill delta i våra studier.

Ansvariga för examensarbetet är Filippa Carenbäck, Jakob Uppvall, Jannice Bygdén och Sandra Sjölund på logopedprogrammet under handledning av Inger Lundeborg Hammarström vid Linköpings universitet.

Hur sker genomförandet?

Deltagandet innebär att du och ditt barn filmas i en högläsningssituation. Du läser en kort sagobok tillsammans med ditt barn. Boken tillhandahålls av oss. Du får även anonymt fylla i en enkät kring läsvanor. Detta beräknas ta totalt cirka 10 minuter och sker i en känd miljö för barnet vid en tidpunkt och på en plats som passar er. Videoklippen kommer att raderas när studierna är slutförda.

Vad händer med mina uppgifter?

Inom ramen för examensarbetena kommer vi att samla in och registrera information om ditt barns ålder och kön samt ditt kön. Vi kommer inte att registrera någon annan information. Videoklippen kommer att transkriberas och analyseras enligt vedertagna metoder. Samtyckesblanketten, analysprotokollen med transkriptioner och enkäten om läsvanor kommer att sparas i fem år vid Linköpings universitet. Videoklippen kommer att raderas efter slutförd studie. De inspelade videoklippen kommer enbart användas för forskningsändamål och inte

spridas för kommersiellt bruk. Under projekttiden lagras videoklippen på minneskort som enbart vi logopedstudenter samt vår handledare har tillgång till. För att bevara deltagarnas anonymitet kommer varje videoklipp tilldelas ett kodnummer, vilket innebär att vi inte använder personnummer eller namn. Kodnumren sparas separat från analysprotokollen och på lösenordskyddade datorer. Resultatet kommer att presenteras på gruppnivå och inga enskilda resultat kan komma att spåras.

De uppgifter som samlas in i samband med examensarbetet hanteras i enlighet med dataskyddsförordningen (GDPR) och ansvarig person för dina personuppgifter är Linköpings universitet. Syftet är examination av studerande som använder uppgifterna i samband med sitt examensarbete. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter kan du kontakta vårt dataskyddsombud via dataskyddsombud@liu.se. Du har även rätt att inge klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

Hur får jag information om examensarbetets resultat?

Studierna kommer redovisas och diskuteras vid ett seminarium vid Linköpings universitet. Studierna planeras att publiceras på Digitala Vetenskapliga Arkivet (DiVA) efter godkänd examination.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande är frivilligt och du kan välja att avbryta. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför.

Ansvariga för examensarbeten

Ansvarig för examensarbetet *En utvärdering av yngre förskolebarns engagemang under vårdnadshavares högläsning* är Filippa Carenbäck (filca459@student.liu.se) och Jakob Uppvall (jakup736@student.liu.se), handlett av Inger Lundeborg Hammarström (inger.lundeborghammarstrom@liu.se).

Ansvarig för examensarbetet *En utvärdering av vårdnadshavares högläsning för sina yngre förskolebarn* är Jannice Bygdén (janby752@student.liu.se) och Sandra Sjölund (sansj741@student.liu.se), handlett av Inger Lundeborg Hammarström (inger.lundeborghammarstrom@liu.se).

Samtycke till att delta i examensarbeten

Jag har fått muntlig och skriftlig information om examensarbetet och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- ☐ Jag samtycker till att jag och mitt barn deltar i examensarbeten *En utvärdering av yngre förskolebarns engagemang under vårdnadshavares högläsning* och *En utvärdering av vårdnadshavares högläsning för sina yngre förskolebarn*.
- ☐ Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i informationen avseende examensarbeten.
- ☐ Jag intygar att mitt barn inte har eller har haft kontakt med logoped och/eller hörselvården.
- ☐ Jag intygar att mitt barn inte har någon funktionsnedsättning som påverkar språkutvecklingen.

Plats och datum	Underskrift av vårdnadshavare 1	Underskrift av vårdnadshavare 2

Namnteckning

Datum

Namnförtydligande

Barnets ålder och kön